



Novi Gradnja Lopar.  
**Utvrd Lopar ovako je izgledala početkom 20. stoljeća**



## Nije Lopsica

Na skromnoj tabli koja danas stoji uz obalnu šetnicu može se pročitati podatak da su kasnoantičku utvrdu koristili i Frankopani, ali istraživanja barem za sada to nisu potvrdila.

– Frankopani su kaštel podigli na vrhu brda, što je standard kod gradnje plemćkih utvrđenja, a rimsku su utvrdu eventualno mogli koristiti za neku vrstu pristaništa. No, o tome za sada nemamo dokaza, jer nismo pronašli slojeve koji se mogu povezati s razdobljem od 13. stoljeća nadalje, kaže Janeš koji napominje da je na tabli pogrešno istaknut i naziv utvrde Lopar – Lopsica, jer je Lopsica ime antičkog naselja koje se nalazilo nešto južnije, na mjestu Sv. Jurja kod Senja.

**NOVI VINODOLSKI** ■ ARHEOLOŠKI RADOVI NA LOKALITETU KASNOANTIČKE UTVRDE

# Na ostacima utvrde Lopar otkrivena i peta kula



Ostaci lonca iz 10. stoljeća

Pretpostavljamo da je u njoj bila smještena kuhinja vojne posade. Fortifikacije ovog tipa u Hrvatskoj su rijetko istraživane pa **i jednostavno ognjište za pripremu hrane spada u red veoma rijetkih nalaza**, a imat će neprocjenjivi značaj za interpretaciju života u utvrdi, **kaže arheolog Janeš**

**Nela VALERJEV OGURLIĆ**  
 Snimio Roni BRMALJ

**NOVI VINODOLSKI** ► U Novom Vinodolskom upravo je završena četvrta kampanja istraživačkih radova na lokalitetu kasnoantičke utvrde Lopar koju od 2011. godine vode stručnjaci iz Hrvatskog restauratorskog zavoda, pod vodstvom arheologa Andreja Janeša.

Peterokutna rimska utvrda podignuta je u 4. stoljeću, na samoj obali mora, preko puta otočića Sv. Marina, a svrha joj je bila da čuva staru antičku cestu koja je vodila od Tarsatike preko Vinodola za Senj. Povijesni izvori otkrivaju da ju je 1596. godine bombardirala Mletačka flota, ali je velebno fortifikacijsko zdanje s dvije velike obalne kule i dvije manje na sjeveru sve do početka 20. stoljeća sačuvalo svoje obriše.

### Utvrd minirana

Do temelja su ga razorili sami Novljani, 1936. godine, kad je donesena odluka se baš na tom mjestu podigne hotel, pa je utvrda minirana i pretvorena u hrpu kamenja.

Uspravan je ostao samo dio zapadnog zida, vidljiv i danas, a ne bi ni toga bilo da ondašnji konzervator u Kraljevini Jugoslaviji Gjuro Szabo nije intervenirao kod tadašnjeg

banu Savske banovine da se zaustavi daljnja devastacija. Zahvaljujući tome spriječena je izgradnja hotela koji bi zatro svaki trag postojanja utvrde čije su kamenje naknadno raznijeli mještani da bi ga iskoristili kao građevinski materijal za vlastite potrebe.

Početkom 1960-ih godina kad su se uz obalu sadili čempresi dr. Radmila Matejčić napravila je kratki izvidaj na terenu i to je sve što je učinjeno do 2011. , kad je HRZ u dogovoru s Konzervatorskim odjelom Rijeka pokrenuo akciju sustavnog istraživanja lokaliteta s ciljem njegove prezentacije.

– Središnji dio utvrde bio je omeden s četiri kule, ali je sa sjeverne strane imao dodatka u obliku trokuta. Tu smo lani pronašli ognjište, a sada je sjeverno od njega otkriven i zid koji upućuje da se na samom špicu utvrde



**Važno otkriće - voditelj istraživanja arheolog Andrej Janeš**

nalazila još jedna kula. Pretpostavljamo da je u njoj bila smještena kuhinja vojne posade. Fortifikacije ovog tipa u Hrvatskoj su rijetko istraži-

vane pa i jednostavno ognjište za pripremu hrane spada u red veoma rijetkih nalaza, a imat će neprocjenjivi značaj za interpretaciju života u

utvrdi, rekao nam je Janeš.

Kao najvažnije recentne nalaze koji upućuju na kasnoantički korijen utvrde, on izdvaja brončani novčić iz

ranog 4. stoljeća, kao i ulomke amfora, te luksuzne keramike iz sjeverne Afrike, a karakterističan za to razdoblje je i gljivasti ulaz iz središnjeg dvorišta u jednu od obalnih kula. No, s njezinom se gradnjom može povezati i kamerni natpis rimskog namjesnika za Dalmaciju Flavija Julija Rufina Sarmencija koji se čuva u Arheološkom muzeju u Zagrebu, a pronađen je na otočiću Sv. Marina još u 19. stoljeću.

### Novac diktira ritam

U 6. stoljeću rimska je utvrda postala dio obrambenog sustava Bizanta, a nadejni su i artefakti koji pripadaju kasnom 9. i 10. stoljeću, što se poklapa s nalazima starohrvatskih nekropola u Vinodolu. Riječ je o loncima grube fature koji govore o životu novodoseljenih Hrvata u 10. stoljeću.

S obzirom na financije arheoloziima je ovom trenutku teško predvidjeti koliko će još vremena proteći dok se cijela utvrda istraži i prezentira javnosti, a onda i označi informativnim tablama s podrobijim objašnjenjima. U zadnje dvije sezone radove financira Grad Novi Vinodolski, a arheolozi ističu kako je važno istražiti što veću površinu koja se može zatvoriti kao cjelina da bi se pravilnom interpretacijom moglo krenuti i u pravilan konzervatorski postupak.

## Konzervatorovo pismo banu iz 1936. i danas aktualno

Zanimljivo je koliko pismo što ga je Gjuro Szabo 16. prosinca 1936. godine uputio Savskom banu zvuči aktualno i blisko današnjem vremenu. U njemu kaže:

Gospodine Bane, po novinskim vijestima saznalo se da se odlučilo porušiti ruševinu Lopar kod Novoga te tamo sagrađiti hotel. Razlozi tom nastojanju jasni su. Novi treba veliki hotel, da podigne svoj turizam. Stranci hoće baš to mjesto

kao gradilište, pa će donijeti svoje pare (tobože šest milijuna) te investirati u tu građevinu (...). Nu grad taj Novi ima nekakvu osobitu želju da sve što je ostalo od Frankopana potamani i diminuirati.

Najprije je uspjelo stari Frankopanski grad u Novom zaobilaznim putem tako pregraditi da je postao obična kasarna (...) Novi je imao na groblju vrijednu kapelu, djelo Frankopana – grb im se nalazio

nad ulazom – ostatak samostana pavlina u Novom. Bila je to jedinstvena građevina XV. stoljeća, rensansa se sdružila s gotikom. Upravo nevjerovatni nedar je skrivio da se ta kapela god. 1916. urušila.

A sada treba, da padne i Lopar pa da bude Novi – obično selo. Pa još netko može danas vjerovati, da se sve to radi samo zato, jer će »stranac donijeti turizmom novaca u zemlju«.